

Бібліографічний опис

Дулібський А.В. Спортивний відбір у системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів. – Лекція з навчальної дисципліни «Теорія і методика обраного виду спорту та спортивно-педагогічне вдосконалення (ТіМОВС та СПВ) (спеціалізація - футбол) (5 курс (магістратура))». – 19 стор.

Ключові слова: футбол, гра, спортивний відбір, система, освіта, футболіст.

Назва:	Спортивний відбір у системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів
Автори:	Дулібський А.В.
Ключові слова:	футбол, гра, спортивний відбір, система, освіта, футболіст
Дата публікації:	2019
URI (Уніфікований ідентифікатор ресурсу):	http://repository.ldufk.edu.ua
Розташовується у зібраннях:	Конспекти лекцій

© Львівський державний університет фізичної культури, 2019 рік
© Кафедра футболу ЛДУФК, 2019 рік
© Дулібський А.В., 2019 рік

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра футболу

Дулібський А.В.

СПОРТИВНИЙ ВІДБІР

У СИСТЕМІ БАГАТОРІЧНОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ ФУТБОЛІСТІВ

Лекція

з навчальної дисципліни

«Теорія і методика обраного виду спорту
та спортивно-педагогічне вдосконалення»
(ТіМОВС та СПВ) (спеціалізація - футбол)

(5 курс (магістратура))

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

01 Освіта/Педагогіка

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

014.11 Середня освіта (Фізична культура)

017 Фізична культура і спорт

ФАКУЛЬТЕТ

Педагогічної освіти

Фізичної культури і спорту

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

(магістерський)

© Львівський державний університет фізичної культури, 2019 рік

© Кафедра футболу ЛДУФК, 2019 рік

© Дулібський А.В., 2019 рік

Львів – 2019

ЛЕКЦІЯ

на тему:

Спортивний відбір у системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів

План.

1. Складність проведення спортивного відбору у футболі.
2. Недосконалість традиційної методології спортивного відбору у футболі.
3. Природний відбір та елементи інтуїтивної вибіркової селекції.
4. Проблема єдності навчання, виховання, тренування, вдосконалення та розвитку футболіста.
5. Спортивний відбір як складова багаторічної спеціалізованої освіти в футболі.
6. Педагогічний аналіз стану системи спортивного відбору футболістів в Україні.
7. Комунікативні методи навчання гри в футбол в системі спортивного відбору футболіста.
8. Сенситивні (сприятливі) та несприятливі періоди розвитку рухових і мисленнєво-інтелектуальних функцій футболіста.
9. Інноваційні аспекти розвитку системи спортивного відбору футболістів в Україні.
10. Висновки.

Особлива складність пошуку обдарованих дітей, підлітків, юнаків, молодих людей для спеціалізованих занять футболом, і надалі участь цих спортсменів у змаганнях високого та найвищого рівнів, обумовлена специфікою складної ігрової діяльності в футболі. Дана специфіка полягає в особливостях морфо-функціональних, психофізіологічних, генетичних,

техніко-тактичних і особистісних характеристик кожного спортсмена, що вимагає різностороннього прояву цілого комплексу спеціальних якостей, від яких залежить можливість успіху в обраному виді спорту.

Варто погодитися із значною кількістю авторів, які характеризують спортивний відбір як складний і довготривалий процес. Вони вважають, що неможливо точно, моментально та відразу оцінити спортивну придатність, якими б досконалыми не були методи оцінки. Якщо враховувати динамічний характер придатності та лабільності багатьох важливих для спортивної діяльності характеристик, стає зрозумілою необхідність систематичного доповнення і уточнення початкових оцінок.

Спираючись на визначення відбору, тривалість якого прирівнюється до тривалості «спортивного життя», можна констатувати, що визначення відповідності здібностей спортсмена і особливостей спеціалізовано-освітньої, навчальної, навчально-тренувальної та змагальної діяльності визначається в період комплектування спортивних шкіл та продовжується аж до комплектування професійних клубних і збірних команд з футболу.

Природний відбір та елементи інтуїтивної вибіркової селекції, якими досить часто підмінюється системний спортивний відбір, не дозволяють вирішити проблему підготовки кваліфікованого резерву. Згідно статистичних даних Міністерства молоді та спорту України, відомо, що в ДЮСШ, СДЮШОР, УФК, УОР, спеціалізованих футбольних класах, групах підготовки футбольних клубів проходить значне “відсіювання” дітей, підлітків, юнаків. Близько 70% юних футболістів припиняють заняття футболом через різноманітні фактори, серед яких невідповідність програмних вимог щодо системи відбору і багаторічного процесу навчання, виховання, розвитку кваліфікованих спортсменів в системі багаторічної спеціалізованої освіти займає одне з основних місць.

Тому в традиційній методології відбору, а не виявлення (як це часто зустрічається в практиці роботи з українськими футболістами) спортивних талантів, закладається морально-етична та спортивна меншовартісність, котра

виключає для багатьох дітей, підлітків, юнаків і молодих людей реалізацію права на прояв своїх спортивних здібностей та визначення власного шляху в освоєнні цінностей найвищої спортивної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стрімкий розвиток сучасного спорту вищих досягнень визначає необхідність адекватного розвитку системи підготовки спортивного резерву, яка пов'язана з ефективністю системи спортивного відбору та селекції. При максимальній інтенсифікації фізичних і психологічних навантажень, безкомпромісній боротьбі рівних суперників, високих емоційних переживаннях, напруженій діяльності всіх систем організму тільки кращі з найкращих можуть досягти високих результатів в сучасному професійному спорті.

Подальший прогрес футболу, на думку спеціалістів, вбачається в тому, що неординарні природні можливості спортсменів будуть вдосконалюватися за допомогою найефективніших методів навчання, виховання, тренування, вдосконалення і розвитку під керівництвом висококваліфікованих спеціалістів-практиків і науковців різних професійних груп. Саме це мається на увазі, коли йдеться про підвищення спортивних досягнень за допомогою спортивного відбору талантів.

Нові технології сканування живого мозку людини та отримання його зображень за допомогою позитронної емісійної томографії, функціональної магнітно-резонансної томографії (МРТ), магнітоенцефалографії дозволяють вивчати активність мозку на тому рівні, про який більшість вчених ХХ століття не могли навіть думати чи мріяти. Відкриття в області молекулярної біології дозволили нейробіологам виділити молекули, які відповідають за навчання і пам'ять, та детально описати зміни, що відбуваються в клітинах головного мозку під час формування спогадів. Розшифровування та глибоке вивчення генома людини допомогла виділити гени, від котрих залежить інтелект і темперамент індивідууму.

Для створення програм спеціалізованої освіти юних футболістів важливим і необхідним є розуміння основних принципів процесу

спеціалізованого навчання і тренування, а також виховання і розвитку кожного юного спортсмена. Тренерам-практикам у співпраці з науковцями-методистами варто звернути увагу на об'єктивні показники, серед яких рівень розвитку всіх систем і функцій організму кожного гравця, особливості попередньої підготовки та спортивного досвіду, стан здоров'я, здатність до відновлення в процесі підготовки і готовності до наступних матчів.

Зважаючи на те, що створено достатньо цілісну систему наукових знань про відбір у спорті, варто констатувати, що великий обсяг як теоретичного, так і експериментального матеріалу все ж не дає підстав стверджувати про довершеність системи спортивного відбору в футболі. Такий стан значно ускладнює впровадження цих знань в сучасну практику спортивного відбору окремого кваліфікованого футболіста і висококваліфікованих футбольних команд в системі багаторічної спеціалізовано-освітньої діяльності.

Про багаторічну спеціалізовану освіту футболістів, яка, на нашу думку, є поєднанням навчальної, навчально-тренувальної та змагальної діяльності футболістів, практично в жодному з доступних нам джерел мова не ведеться.

Попри це, спеціально спрямованих досліджень у теорії та практиці спортивного відбору як складової багаторічної спеціалізованої освіти футболістів не було. В роботах деяких авторів ця проблема вивчалася лише фрагментарно. Проблема єдності навчання, виховання, тренування, вдосконалення та розвитку у їх комплексному поєднанні практично не досліджувалася в системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів. Крім того, наші особисті попередні дослідження спортивного відбору у футболі також вказували, передусім, на необхідність проведення поглиблених досліджень прогностичних показників єдності навчання, виховання, тренування, вдосконалення та розвитку футболістів.

Отже, запропонований підхід є актуальним і має ліквідувати певні прогалини в теорії та практиці вивчення спортивного відбору як складової багаторічної спеціалізованої освіти в футболі. Розробка цієї проблеми має важливе значення для створення науково обґрунтованої системи навчання,

виховання, тренування, вдосконалення та розвитку юного футболіста, для процесу підготовки фахівців з футболу, і полягає, перш за все, в пошуку сучасного теоретико-методологічного обґрунтування науково-методичного і практичного забезпечення спортивного відбору в футболі.

В останній час у футболі зросли вимоги щодо швидкості прийняття правильних і непередбачуваних для суперника ігрових рішень на основі високої індивідуальної майстерності кожного гравця вже в юнацькому віці з метою нагромадження правильного мисленнєво-рухового досвіду. Виникає потреба долучитися до досліджень індивідуальних варіантів розвитку кожного обдарованого юного футболіста. Це може наблизити до вирішення важливої теоретичної і практичної проблеми – на основі співвідношення вікових та індивідуальних особливостей єдності навчання, виховання, тренування, вдосконалення і розвитку обдарованої в футбольному аспекті дитини визначити індивідуально-типові варіанти розвитку майбутнього футболіста.

Основні положення теорії здібностей і методики спортивної орієнтації та відбору дозволяють вважати, що здібності дітей можуть бути досліджені глибше і результативніше, якщо вони будуть вивчатися одночасно з позиції відбору та теорії навчання і спеціалізованої освіти. Разом з тим, заходи щодо спортивної орієнтації та відбору не можна відокремлювати від організаційно - методичних основ багаторічної спортивної підготовки, а їх розробка повинна вестись із застосуванням ефективних інноваційних форм і методів навчання, виховання, тренування, вдосконалення та розвитку спортсменів.

Багаторічне навчання, виховання, тренування, вдосконалення, а також і розвиток футболістів як педагогічні процеси повинні будуватися на дидактичних і методичних принципах теорії та методики фізичного виховання та спортивної підготовки з урахуванням соціально-економічних, організаційно-управлінських, теоретико-методологічних і спеціалізовано-освітніх інновацій у сфері спортивного відбору. Органічне використання нового в існуючій системі навчання, виховання, тренування, вдосконалення і розвитку кваліфікованого спортивного резерву в футболі передбачає виявлення і розробку пріоритетних

напрямів в підготовці спортсменів, що обумовлює таку побудову навчання і тренування, при якій їх спортивна підготовленість та футбольна освіченість на кожному віковому етапі та в перспективі могла б забезпечити найвищу спортивну майстерність і високий рівень спортивних досягнень у професійному спорті.

Методологічну базу даної лекції склали:

- системний підхід (Л. фон Берталанфі, Н.В. Блауберг, Е.Г. Юдін, В.В.Лобановський, Є.Н.Приступа);
- теорія функціональних систем (П.К.Анохін, А.М.Зеленцов, Ю.Р.Борецький);
- діяльнісний підхід (Д. Дьюї, В. Г. Кілпатрик, А.Н. Леонтєв);
- теорія розвиваючого навчання (В.О. Сухомлинський, Г.Г. Ващенко, В.В. Давидов);
- концепція рівневої побудови рухів (А.В.Запорожець, М.А.Бернштейн);
- теорія оптимального функціонування систем фізичного виховання на різних етапах онтогенезу (В.К. Бальсевич, Л.П. Матвєєв, Є.Н. Приступа, В.М. Платонов, М.М. Линець, Б.М. Шиян);
- теорія розвитку рухових здібностей (Ю.В. Верхошанський, В.І. Лях, В.П. Філін, А.В. Запорожець, М.М. Линець);
- теорії та практики спортивного відбору (Л.П. Сергієнко, О. А. Шинкарук, Дулібський А.В.);
- теорія структурування навчально-тренувального процесу в ігрових видах спорту (Ю.Д. Железняк, А.П. Золотарьов, А.А. Сучилін, С.Ю. Тюленьков, В.М. Шамардін, В.В. Ніколаєнко, А.І. Шамардін, М.М. Шестаков);
- положення про неповторність індивідуальності особистості (Е.В.Бондаревская, Т.І.Власова, О.В.Гукаленко, М.С.Каган, А.І.Кочетов, Ю.А.Бріскін та ін.);

- підходи: природодоцільний, що розкриває природу розвитку особистості та основи процесів навчання, виховання, формування дитини (Я.А.Коменський, І.Г.Песталоцці, К.Д. Ушинський, В.О. Сухомлинський та ін.);
- аксіологічний, що розглядає феномен особистості як цінності та навчання як процесу її розвитку, виховання, отримання освіти і саморозвитку (Л.С.Виготський, П.Я.Гальперін, Е.Е.Кравцова).

Для досягнення поставленої мети й вирішення завдань лекції використовувались:

- *загальнотеоретичні методи* - міждисциплінарний аналіз і синтез педагогічної, психологічної, спортивної, філософської, соціологічної, медичної, культурологічної літератури з проблем дослідження, аналогія, систематизація, узагальнення, інтерпретація наявних теоретичних підходів та емпіричних результатів – для визначення концептуальних засад вивчення процесу спортивного відбору в футболі;

- *історико-генетичний аналіз*, як послідовне розкриття властивостей, функцій і змін досліджуваної реальності (в даному випадку – спортивного відбору футболістів) в процесі її історичного розвитку;

- *аналітичне порівняння* як форма логічної роботи при аналізі якісних даних (метод узгодженості та метод відмінностей – для виявлення характеристик подібності / відмінності між різними проявами взаємопов'язаних елементів спортивного відбору в футболі);

- *глибинне напівструктуроване інтерв'ю* – для виявлення характеристик життєвих ситуацій, пов'язаних з конструюванням етапів та підетапів спортивного відбору та опису дій в реальному досвіді учасників опитування;

- *емпіричні методи* (анкетування, педагогічне спостереження, вивчення передового українського, європейського та світового досвіду, педагогічне тестування, педагогічний аналіз, педагогічний експеримент).

В анкетуванні в період з грудня 2003 року до березня 2010 року брали участь тренери дитячо-юнацьких (527 чоловік (дані – Федерації футболу України)) і професіональних (235 чоловік (дані – Федерації футболу України))

команд, котрі проходили навчання за програмами УЄФА в Центрі ліцензування Федерації футболу України з метою отримання європейської ліцензії тренера («ПРО»-, «А»- і «Б»-дипломи УЄФА). Крім того, в анкетуванні були задіяні студенти, магістранти та аспіранти Національного університету фізичного виховання і спорту України (2005 – 2006 рр.), Львівського державного інституту фізичної культури (2002 – 2006 рр.) та Львівського державного університету фізичної культури (2007 – 2010 рр., 2014 – 2018 рр.) (всього - 97 чоловік).

Педагогічні спостереження проводились в період з 2002 року до 2014 року на базі відділень футболу, СДЮШОР, дитячо-юнацьких футбольних клубів і спортивних шкіл та клубних Академій футболу України, Європи (Англії, Іспанії, Голландії, Латвії, Німеччини, Польщі, Португалії, Франції) і Північної Америки (США, Канада, Мексика), а також в процесі співробітництва та обміну досвідом з тренерами, спеціалістами комплексних наукових груп і гравцями національних юнацьких і молодіжних збірних команд України, Італії, Польщі, Росії, Сербії, США і Канади.

Педагогічні тестування проводились за допомогою та при безпосередній участі тренерів і фахівців дитячо-юнацького футболу в період з 2003 року до 2018 року в умовах складання нормативних вимог юними футболістами СДЮШОР «Карпати» м. Львів, Академій футболу «Карпати» м. Львів, «Динамо» м. Київ, «Шахтар» м. Донецьк, «Металург» м. Запоріжжя, ДЮСШ м. Тернопіль, вищих училищ фізичної культури м. Києва і м. Львова, а також дитячо-юнацьких футбольних клубів України «ФК «Львів» м. Львів, «Спартак» м. Сімферополь, «Галичина» м. Львів, «Покрова» м. Львів, які приймали участь в офіційних змаганнях під егідою Дитячо-юнацької футбольної ліги України. Нормативні вимоги були розроблені спеціалістами Федерації футболу України та клубних Академій футболу і запропоновані в методичних матеріалах Центру ліцензування Федерації футболу України та затверджені Комісією УЄФА з навчання тренерів «Jira», співробітники якої є відповідальними за розвиток тренерського футбольного навчання в країнах, що є членами УЄФА.

Педагогічний експеримент проводився протягом 2003 – 2018 рр. на базі СДЮШОР «Карпати» (м. Львів), Академії футболу «Карпати» (м. Львів) та Львівського училища фізичної культури, футбольні команди яких приймають участь в офіційних змаганнях під егідою Дитячо-юнацької футбольної ліги України. В період проведення експерименту учні та випускники даних спеціалізованих спортивних закладів неодноразово ставали переможцями і призерами Всеукраїнських та міжнародних змагань, виступали у складах юнацьких, юніорських і молодіжних збірних команд України різних вікових груп та професіональних футбольних клубів України.

Педагогічний аналіз. Більшість основних ігрових прийомів з м'ячем у футболі, як правило, виконуються ногами або головою. Для людини природнішим є виконання рухів та дій руками, окрім ходьби, бігу і стрибків. Якщо проводити аналогії з навчанням і вивченням рідної та іноземної мов, то можна припустити, що для будь-якої людини виконання рухів руками – це «рідна мова». «Іноземною мовою», за аналогією, є виконання рухів ногами.

Спираючись на дослідження мовознавців – представників древньої науки, настільки ж, як і саме людство («Спочатку було слово»), можна сказати, що головним засобом навчання як своїй рідній, так і всім іноземним мовам, є вільне спілкування без надмірних штучних обмежень. А для маленької людини, яка опановує ази спілкування на рідній чи іноземних мовах, дуже важливим засобом самовираження є такі форми взаємодії з навколишнім світом, де методи суворої регламентації дій дитини, та й за великим рахунком, дорослої людини, мали би бути практично відсутніми.

Привчання до певних правил, які існують в кожному виді діяльності людини, в тому числі, при навчанні гри в футбол, відбувається через використання елементів вільного спілкування, і, що важливо для дітей, елементів гри та змагання. Такі методи навчання мовам та іграм називаються «комунікативними». Варто, на наш погляд, підкреслити, що «комунікативна» методика займає провідне місце серед тих методів вивчення іноземних мов, які

найактивніше використовуються в сучасній мовній, а тепер і в спортивній практиці.

Сутність даного методу полягає в тому, що його використання в процесі навчання спрямовано на одночасний розвиток мовних навичок в процесі невимушеного спілкування. Одним з основних його прийомів є імітація ситуацій з реального життя, покликаних стимулювати учнів до активного спілкування, чи, за класифікацією мовників, – до активного говоріння, розмовляння.

Філологи стверджують, що вивчення мови, де початком і основою якого служить вивчення абетки, є недостатньо ефективним навчальним методом. Прикладом цього може бути не надто високий рівень знань тих дітей, які вивчали іноземну мову за «абетковою» методикою в загальноосвітній школі. Дослідження психологів рекомендують при навчанні дітей будь-яким формам спілкування не використовувати методів, які мають в своїй основі елементи суворої регламентації. До того ж, у зв'язку з образністю дитячого сприйняття, стверджують психофізіологи та фізіологи, багато нових рухів засвоюються дітьми без особливого інструктажу, при цьому краще сприймається цілісний рух, аніж його елементи.

Одним з факторів, що лімітує рівень підготовленості юних футболістів, є при цьому, як відзначають спеціалісти, технічна оснащеність або арсенал опанованих і засвоєних гравцями техніко-ігрових прийомів. Не секрет, що відставання в техніці гри від кращих світових взірців спостерігається вже на початкових етапах підготовки українських юних футболістів.

Згідно загальноприйнятої в Україні методики, навчання прийомам техніки повинно проходити, образно кажучи, в «алфавітному порядку». Спочатку навчання виконання прийомів проходить в простих умовах, потім – в ускладнених і, в кінці кінців, - в складних, наближених до ігрових умов. Виконання ігрового прийому, для прикладу, удару в м'яч ногою, виглядає, при цьому таким чином: розбіг – постановка опорної ноги – замах – ударний рух – проведення м'яча. При навчанні такому прийому акцент робиться на методи

розчленованого, а вже потім - цілісного навчання з елементами суворої регламентації.

Візьмемо на себе сміливість зауважити, що на будь-яку сферу діяльності людини, в тому числі на розвиток футболу, і спортивний відбір та навчання, виховання, вдосконалення і розвиток юних футболістів зокрема, згубний вплив має застиглість світогляду – неможливість приймати, переробляти та аналізувати нову інформацію. Таке явище проявляється в догматичній прихильності до «старих, добрих» методик, які «вірою і правдою» «відслужили» своє призначення, ставши одним з добре проаналізованих і використаних важливих факторів у побудові нових інноваційних підходів. На жаль, у вітчизняному футболі цього не відбулося.

Утилітарний, вузько прагматичний підхід до відбору спортивних талантів, який, на превеликий жаль, існує сьогодні в Україні, в певній мірі ігнорує реальності генезису спортивних здібностей. Дане штучне обмеження стосується пошуку і підготовки тільки тих юних талантів, які відбулись в багатьох випадках внаслідок внутрішніх причин, без цілеспрямованого впливу об'єктивних факторів чи навіть абсолютно випадково.

Такий підхід не забезпечує навіть виявлення кожного перспективного юного спортсмена, оскільки в системі багаторічної спеціалізованої освіти не передбачений, на наш погляд, абсолютно необхідний етап формування спортивного таланту в ранні та пізні сенситивні (сприятливі), а також несприятливі, (що, на нашу думку, є одним з ключових аспектів спортивного відбору), періоди розвитку рухових і, що надзвичайно важливо, мисленнєво-інтелектуальних функцій дитини.

В зв'язку з цим, розробка раціональної концепції багаторічної системи спеціалізованої освіти футболістів на основі підвищення спортивних досягнень за допомогою інноваційних підходів до спортивного відбору талантів уявляється актуальним науковим напрямком, розвиток якого дозволить підвищити ефективність підготовки кваліфікованого спортивного резерву в сучасних умовах розвитку футболу.

Висновки

1. Загальна концепція дослідження основних факторів спортивного відбору потребує глибокого і детального переосмислення, в зв'язку з частковим або повним розмежуванням спеціалістами футболу навчальної, навчально-тренувальної, змагальної та цілковитою відсутністю досліджень спеціалізовано-освітньої діяльності футболістів.

2. Єдині критерії оцінки ефективності навчальної, навчально-тренувальної, змагальної та спеціалізовано-освітньої діяльності футболістів потребують якнайшвидшого доопрацювання з урахуванням всіх деталізованих аспектів багаторічної спеціалізованої освіти футболістів на основі підвищення спортивних досягнень за допомогою інноваційних підходів.

3. Детальне вивчення навчальної, навчально-тренувальної, змагальної та спеціалізовано-освітньої діяльності футболістів, де всі процеси оцінюються в нерозривній єдності щодо адекватних показників і критеріїв ефективності, та є фактором поліпшення спортивного відбору як елементу багаторічної спеціалізованої освіти у футболі.

4. Багаторічна спеціалізована освіта футболістів як педагогічний процес повинна будуватися на дидактичних і методичних принципах теорії та методики фізичного виховання та спортивного тренування з урахуванням соціально-економічних, організаційно-управлінських, теоретико-методологічних і спеціалізовано-освітніх інновацій у сфері спортивного відбору.

5. Органічне використання нового в існуючій системі підготовки кваліфікованого спортивного резерву передбачає виявлення і розробку пріоритетних напрямів в підготовці спортсменів, що обумовлює таку побудову спеціалізованого навчання і тренування, при якій їх спортивна підготовленість та футбольна освіченість на кожному віковому етапі та в перспективі могла б забезпечити найвищу спортивну майстерність і високий рівень спортивних досягнень у професійному спорті.

б. Проблема навчання, виховання, тренування, вдосконалення і розвитку повноцінного футбольного резерву торкається широкої низки питань організаційного, методичного і наукового характеру. Вона пов'язана з проблемою управління багаторічною спеціалізованою освітою юних футболістів, яка, в свою чергу, передбачає:

- чітку послідовність завдань, засобів і методів навчання, виховання, вдосконалення та розвитку (але ще не «жорсткого» професійного тренування! (особливо на початкових етапах відбору!)) дітей, підлітків і юнаків, які займаються футболом;
- постійний, детально і до найменших дрібниць продуманий, обговорений на багатьох рівнях з тренерами і спеціалістами футболу різних національних футбольних шкіл та науково обґрунтований ріст обсягів й інтенсивності навчальних, навчально-тренувальних і змагальних навантажень;
- перманентну динаміку послідовності зростання обсягів різноманітних засобів, в першу чергу, техніко-тактичної та вираженої психологічної, а також в меншому еквіваленті загальної та спеціальної фізичної підготовки;
- поєднання програмного методологічного принципу розумної послідовності при використанні доцільних навчальних, навчально-тренувальних, змагальних і спеціалізовано-освітніх навантажень у процесі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів чітко визначеного віку;
- поєднання в чітку систему морфо-функціональних, біомеханічних, генетичних і спеціальних резервних можливостей кожного юного і професійного спортсмена-футболіста.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ЛЕКЦІЇ ПРАЦЬ

1. *Дулібський А.* Спортивний відбір у футболі / А.В. Дулібський, А.Г. Ященко, В.В.Ніколаєнко // Навчально-методичний посібник. – К., Федерація футболу України, 2003. - 135 с.
2. *Дулибский А.В.* Разминка футболистов. / К.Л. Вихров, А.В. Дулибский // Методическое пособие. – К.: Федерация футбола Украины, Комби ЛТД, 2005. – 192 с.
3. *Дулібський А.В.* Техніко-тактична підготовка юних футболістів. / Дулібський А.В., Фалес Й.Г. // Навчально-методичний посібник. - Київ: Науково-методичний комітет Федерації футболу України, 2001. – 61 с.
4. *Дулибский А.В.* Повышение эффективности спортивного отбора в футболе. – / А.В. Дулибский // – Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, № 8 / 2010. С. 29 – 33.
5. *Дулібський А.* Чемпіонат світу з футболу 2014 року: кадрово-аналітичний аспект. / Андрій Дулібський, Ярослав Грисьо // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / За заг. ред. Євгена Приступи. – Л., 2015. – Вип. 19, т. 1. – С. 70 – 75.
6. *Дулібський А.* Чемпіонат світу з футболу 2014 року: аналітико-цифровий аспект. / Андрій Дулібський, Олег Колобич, Богдан Хоркавий // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / За заг. ред. Євгена Приступи. – Л., 2015. – Вип. 19, т. 1. – С. 76 – 81.
7. *Дулібський А.* Спортивний відбір у системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів. - / Андрій Дулібський // - Спортивна наука України: Електронне наукове видання. – Л., 2015. №4 (68). С. 28 - 35.
8. *Дулібський А.* Напрямки удосконалення техніко-тактичної підготовки юних футболістів. - / Олег Колобич, Богдан Хоркавий, Андрій Дулібський // - Спортивна наука України: Електронне наукове видання. – Л., 2016. №2 (72). С. 15 - 23.

9. Дулібський А. Ефективність виконання стандартних положень у футболі [Електронний ресурс] / Виноградський Б., Дулібський А., Хоркавий Б., Колобич О. // Спортивна наука України. – 2016. – № 3 (73). – С. 9 – 14. – Режим доступу: <http://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/421/405>.
10. Дулібський А. Вплив проявів швидкісних якостей футболістів на ефективність виконання стандартних положень [Електронний ресурс] / Дулібський А., Виноградський Б., Хоркавий Б., Колобич О. // Спортивна наука України. – 2016. – № 5 (75). – С. 28 – 39. – Режим доступу: <http://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/451>
11. Дулібський А. Структурно-змістові компоненти змагальної діяльності центрального (опорного) півзахисника в сучасному європейському футболі. - Андрій Дулібський, Тарас Завійський, Богдан Виноградський// Спортивна наука України. – 2016. – № 5 (75). – С. 10 – 19. – Режим доступу: <http://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/606/586>.
12. Дулібський А. Тактико-стратегічні аспекти змагальної діяльності центрального захисника у сучасних оборонних стратегіях гри команд з футболу. - Андрій Дулібський, Андрій Маркович, Богдан Виноградський, Богдан Хоркавий, Олег Колобич, Олександр Огерчук, Ярослав Грисьо // Спортивна наука України. – 2017. – № 5 (2017). – Режим доступу: <http://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/645/623>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

та рекомендована для опрацювання література

1. Апанасенко Г.Л. Физическое развитие детей и подростков. – К.: Здоровье, 1985. - 80 с.
2. Гамон Д., Брегдон Д.А. Как развивать умственные способности, память и внимание. Заставь свой мозг работать на 100 %. – Харьков-Белгород: Изд-во «Клуб семейного досуга». - 2010.
3. Дулібський А., Ященко А.Г., Ніколаєнко В.В. Спортивний відбір у футболі: Навчально-методичний посібник. – К.: Федерація футболу України, 2003.
4. Дулибский А.В. Повышение эффективности спортивного отбора в футболе. – Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, № 8 / 2010. С. 29 – 33.
5. Дулібський А. Спортивний відбір у системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів. - / Андрій Дулібський // - Спортивна наука України: Електронне наукове видання. – Л., 2015. №4 (68). С. 28 - 35.
6. Зеленцов А.М., Лобановский В.В., Ткачук В.Г., Кондратьев А.И. Тактика и стратегия в футболе - К.: Здоров'я, 1989.
7. Зимняя И.А. Педагогическая психология: Учеб. пособие. – Ростов на/Д.: Изд-во «Феникс», 1997.
8. Сергієнко Л.П. Спортивний відбір: теорія та практика. У 2 кн. – Книга 1. – Теоретичні основи спортивного відбору: Підручник. / Л.П.Сергієнко – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2009. – 672 с.
9. Сергієнко Л.П. Спортивний відбір: теорія та практика. У 2 кн. - Книга 2. – Відбір у різні види спорту: Підручник. / Л.П.Сергієнко – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2010. – 784 с.
10. Соломонко В.В., Лисенчук Г.А., Соломонко О.В. Футбол // Підручник для студентів вищих учбових закладів фізичного виховання і спорту. - К.: Олімпійська література, 1997.

11. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. - 3-тє вид., стереотип. - (Серія «Альма-матер»). - К. : Академвидав, 2009. - 560 с.
12. Шамардин В.Н., Савченко В.Г. Футбол: Учебное пособие. – Днепропетровск: Пороги, 1997.
13. Шинкарук О. А. Відбір спортсменів і орієнтація їх підготовки в процесі багаторічного вдосконалення (на матеріалі олімпійських видів спорту). – Дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з фіз. вих і спорту: спец. 24.00.01 - «Олімпійський і професійний спорт» / Оксана Шинкарук // – К.: Національний університет фізичного виховання і спорту України, 2011. - 438 с.
14. <http://www.ffu.org.ua>.
15. <http://www.uefa.com>.
16. <http://osvita.ua/languages/article/>.: Все про вивчення мов.
17. <http://uk.wikibooks.org>.: Вікіпідручник. Вільні книги для вільного світу.
18. <http://www.kmu.gov.ua/sport/control/>
19. <http://academia-pc.com.ua/product/>.: Вступ до психофізіології ("Академвидав")
20. Алов В.А. Комплексная оценка перспективности детей 7 - 9 лет для занятий футболом на этапе спортивной ориентации: Автореф. дисс...канд. пед. наук. – Ленинград, 1988. - 23 с.
21. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – Москва: Педагогика, 1996. - 314 с.
22. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. – Москва, 1998.
23. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. – Москва, 1978 (репринт изд. 1880–1884).
24. Деражне Ю.Л. Открытое обучение: Монография. – Москва: Сервис, 2003.
25. Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация. – Москва: Издат. центр «Академия», 2001.

26. Казанский О.А. Педагогика как любовь. – Москва: Российское педагогическое агентство, 1995.
27. Козырева О.В. Спортивное воспитание детей дошкольного возраста в системе их гуманистического воспитания: Автореф. дисс. ... д-ра пед. наук / РГАФК. - Москва, 2002.
28. Коротов В.М. Воспитывающее обучение. – М.: Просвещение, 1980.
29. Крутецкий В.А. Основы педагогической психологии. – Москва, 1972.
30. Кун Т. Структура научных революций. – Москва, 2001.
31. Новиков А.М. Методология учебной деятельности. – Москва: Изд-во Эгвес, 2005.
32. Новиков А.М. О структуре теории образования // Педагогика. 2005. № 7.
33. Новиков А.М. Постиндустриальное образование. – Москва: Эгвес, 2008.
34. Педагогика: Учеб. пособие / Под ред. Ю.К. Бабанского. – Москва: Просвещение. - 1983.
35. Петухов А.В. Футбол. Формирование основ индивидуального технико-тактического мастерства юных футболистов. Проблемы и пути решения. – Москва: Советский спорт. - 2006.
36. Подготовка футболистов. Теория и практика / Г.В. Монаков. - Москва: Советский спорт. - 2005.
37. Фарфель В.С. Управление движениями в спорте. - Москва: Физкультура и спорт, 1975.
38. Футбол: Учебник для студентов институтов физической культуры. / Под ред. П.Н.Казакова. - Москва: Физкультура и спорт, 1978.
39. Arvaniti N. Pedagogical, Methodical Approach and Evaluation Programme: Paper presented at the 5th International Special Session for Presidents and Directors of NOA and Officials of NOC (2-8 June). - Ancient Olympia, Greece, 2000. 17 p.
40. Binder Deanna. Be a Champion in Life! A Book of Activities for Young People Based on the Joy of Participation and on the Important Messages of the

- Olympic Idea: An International Teacher's Resource Book For Schools. Athens, Greece, 2000. - 21 p.
41. Boschker, M.S.J. Implementing action-based imagery in sports. // XI European Congress of Sport Psychology. Denmark: Copenhagen. - 2003. - 78p.
  42. Brown J. Sport talent / J. Brown. – Champaign, Ill Human Kinetics, 2001. – 300 p.
  43. Eitzen D. Stanley, Sage H.George. Sport and American Education // Eitzen D. Stanley, Sage H.George. Sociology of American Sport, 1992. N.Y. - P. 79-94.
  44. Junior Olympics Sportsheets. Canadian Olympic Association, 1991. - 83 p.
  45. Maranda P. Wzorcową pracą z młodzieżą w Ajaxie Amsterdam. Trener, 2. - Warszawa, 1992. -
  46. Parke R., Slahy R. The development of aggression // P.H. Mussen (Ed.). Handbook of child psychology, vol. 4. New York: Wiley, 1983.- 26 p.
  47. Sage L., Kavussanu M. Multiple goal orientations as predictors of moral behavior in youth soccer. Sport Psychol. - 2007; 21 (4): 417 - 437.

© Львівський державний університет фізичної культури, 2019 рік
© Кафедра футболу ЛДУФК, 2019 рік
© Дулібський А.В., 2019 рік